

הפולקלור ברומניה

ההסטוריה של רומניה שזורה בפולקלור צבעוני ושפע סיפורים, אגדות, ואמונות טפלות. אחת מהדוגמאות המוכרות פחות לזרים, היא ה"התרחשות ההסטורית" הבאה:

מריה מלכת רומניה שלטה מ-1875 ועד 1938, היא נכדתה של ויקטוריה מלכת בריטניה, אשר נישאה לפרדיננד ה-I שמלך ברומניה מ-1865-1927. בגיל 17 היא מצהירה כי "אהבתי למדינתי רומניה היא הדת שלי" והיא אכן לומדת את השפה והתרבות בשקידה רבה (יש שמועה כי ניהלה רומן עם המיליונר האמריקאי וולדורף אסטור, כן הבעלים המקורי של רשת המלונות). ב-1913 היא מנהלת ביי"ח שדה לצבא הרומני בזמן מלחמת הבלקן השנייה. ב-1914 פרדיננד מוכתר למלך ומריה הופכת למלכה. למרות היותה פוליטיקאית שנונה ומדינאית חרוצה, נותרה מלכת העם, לכל אורך מלכותה ונהגה ללבוש בגדי איכרים ובכך עוררה פליאה בכל מקום. במלחמה העולם ה-I היא כתבה ספר בשם "מדינתי" בכדי לגייס כספים למען פעילות הצלב האדום ברומניה. ב-1916 היא שוב מסייעת בתפעולו של בית החולים בעיר יאשי.

לאחר שייצגה את רומניה בוועידת השלום (1919) בפריז, היא זכתה בפירסום, והתקשורת כינתה אותה "מלכת העסקים". הדיפלומטים אמרו עליה "יש רק גבר אחד ברומניה וזו המלכה". בימי חייה כתבה כ-100 יומנים, 15 ספרים, כמו כן היא ילדה 6 ילדים. מריה נטמנה בכנסייה ב-"קורטאה דה ארגיש" מקום מושבם של נסיכי ואלאכיה במאה ה-14. ליבה נשמר בתיבת זהב, ונקבר בעירה באלצ'יק (בולגריה של היום). הוא נמצא כיום במוזיאון הלאומי להיסטוריה בבוקרשט.

אגדה נוספת היא על נסיך אכזר שביקש לנקום באויביו באכזריות כל כך קיצונית, שלימים ועם עוד כמה תוספות ושינויים הפך לאגדת "דרקולה" הידועה.

במאה ה-15 בואלאכיה שלט נסיך ושמם "ולאד צפשו" (המשפד), מאוחר יותר הוא שימש כרקע והשראה לסופר האנגלי בראם סטוקר, בכתיבת אגדת האימה הגותית על הרוזן-ערפד דראקולה. ולאד, "גיבור" האגדה נולד בסיגישוארה. ב-1431 שלט בואלאכיה מ-1448 עם הפסקות עד 1476, והיה ידוע ברצחנותו במיוחד כלפי שבויים ואסירים. אך סיפורים שהעלילו עליו כאילו נהג בשתיית דם או קניבליזם הם דמיוניים לגמרי.

לאביו של ולאד קראו ולאד ה-3, והוא זכה באות מסדר אבירי הדרקון ב-1431 מידי שליט לוקסמבורג זיגיסמונד, דרקון בלטינית הוא דראקו, מכאן קיבל האב את כינויו ולאד דראקול, דרקולה ברומנית בנו של דראקול-בנו של הדרקון, זהו הכינוי שקיבל כבר ולאד צפשו מאביו כתואר כבוד לבנו של אביר ממסדר הדרקון, אבל לדראקו יש פרוש נוסף "שטן", מכאן נובעת ה"ברכה" הרומנית הכל כך מפורסמת "דוטה לדראקו" פירושה המילולי "לך לעזאזל".

הסיפורים על ילדותו של צפשו רומזים על ילדות קשה, מסופר כי היה כלוא אצל התורכים שנים רבות ועבר התעללויות רבות, כולל גם כאלה על רקע מיני, וזהו כנראה המקור להתאכזרותו הקיצונית ובמיוחד לשבויים תורכיים. מעשיו כללו כריתת איברים, ראשים, כוויתם של אנשים במים רותחים עוד בהיות בחיים, קבורה בחיים וכמובן השיפודים.

לא השיפודים שאנו מכירים, הכוונה הייתה למוט עץ חזק, ארוך ומחודד מאוד שהיה מוחדר לגופו של הקורבן בזהירות רבה (לאט לא למהר) דרך פי הטבעת ועד שיצא בד"כ מכתף ימין, זאת בכדי לא לפגוע חלילה באף איבר חיוני. באופן זה הקורבן היה "מבלה" תקוע על השיפוד כ-יומיים עד שהמוות גאל אותו מייסוריו. מספרים שבזמן "ההמתנה" הזו למוותו של הקורבן, היה ולאד נוהג לאכול את ארוחותיו תוך כדי צפייה בקורבנות המתענים. נשמע קיצוני, אכזרי, לא אנושי, אבל ולאד צפשו לא "המציא את הגלגל" ייסורים כאלה ואחרים הם תולדה של מלחמות באותה התקופה. לצפשו היה בן דוד בשם שטפאן שבין עלילותיו נאמר גם כי קבע "שיא" לאחר ששיפד 2,300 אסירים תורכיים זה ע"ג זה דרך הטבור.

מכאן ולאגדת דראקולה קצרה הדרך. למען הסדר הטוב יאמר רק כי הסופר סטוקר, ככל הנראה מעולם לא היה אישית ברומניה, ועלילותיו של הנסיך הוומפירי מתרחשת בטרנסילבניה ההונגרית, אשר גם בה הוא לא ממש ביקר. המנהג לנעוץ יתד עץ בליבם של גופות "חשודות" כי יהפכו לערפדים, היה מקובל באנגליה מולדתו של סטוקר עד המאה ה-19 (1824). הרומנים כיום

מנצלים תיירותית את הנסתר בין הדמות ההיסטורית לדמות הספרותית, את הבורות של מרבית המבקרים ואת הפחד הטמון בכולנו ממונחים כמו "ערפד" ו-"משתה דמים".

מונחים מעולם המיתולוגיה והאמונות התפלות ברומניה:

אילאנה קוסנזאנה נסיכה יפיפיה שנכתפה על ידי באלאור, אך ניצלת על ידי נסיך יפה תואר.

באלאור יצור בצורת נחש עם שתי רגלים המזכיר קצת דרקון קטן, יצור פנטסטי בעל כוח רב, יצור זה מייצג את הרוע, שמו נגזר כנראה מהשם באל מהודו שמשמעותו רב כוח.

דאגובטה המקבילה הרומנית ליום האהבה האמריקאי. זה נחוג ב 24 לפברואר. לפי האגדה הרומנית הוא בחור יפה תואר פוחז והולל בנה של באבה דוכיה. היה סנדק החיות ורק אצל הרומנים הפך להיות שומר האוהבים הנפגשים ביום האהבה. אהבת הנפגשים דומה ל אירוסי הציפורים בחג יומו של זה. אמונה רווחת קימת מי שלוקח חלק בחגיגות יומו של זה יהיה מוגן ממחלות.

הבנאי מנולה (בלדה) הבלדה מספרת שבקורטה דה ארגיש, אשר נמצאת בחבל ארץ ולאכיה, נבנה מנזר. על פיה השליט המקומי ליקט את עשרת הבנאים הטובים ביותר ובראשם המכונה מנולה, כדי שיבנו את המנזר ואת חומותיו. הבנאים בנו ביום ובלילה נהרסו החומות, שוב ושוב. לילה אחד חלם מנולה חלום ולמחרת סיפר לחבריו שעל פי חלומו, רק אם יקריבו בתוך החומות אישה, הרעיה או האחות הראשונה של מי מהבנאים שתבוא בבוקר אליהם, רק אז יעמדו איתן החומות. הבנאים נשבעו לשמור את הסוד והמתינו לבוקר המחרת. בבוקר, ממרומי הפיגומים, ראה מנולה שהמתקרבת היא רעייתו האהובה, אנה, הנושאת ברחמה את ילדם והיא מביאה את ארוחתו. מנולה התפלל לאלוהים שירד גשם זלעפות וזרמי מים יפריעו לרעייתו וכך תשוב מדרכה. האל נענה לו והגשם המבוקש ירד, אך הרעיה הנאמנה ממשיכה בדרכה למרות הגשם וזרמי המים. מנולה התפלל שוב לאלוהים שתישוב רוח חזקה ותפריע לאשתו בדרכה ושוב נענה לו האל, אך הרעיה הנאמנה המשיכה בדרכה, מתגברת על הרוח. הרעיה מגיעה ומנולה מחבק אותה, צוחק איתה ואומר לה שבצחוק יעשו כאילו בונים אותה בתוך החומה. הרעיה מסכימה וצוחקת ומנולה בונה מסביבה. ככל שהבניה מתקדמת מתחלף יחס הרעיה ומצחוק היא עוברת לבכי ומתלוננת על לחץ המבנה על גופה, אך מנולה שותק וממשיך בבניה עד שכבר לא רואים אותה. בגמר הבניה בא השליט הצוחק בהנאה למראה החומות והמבנה ושואל את הבנאים אם יוכלו לבנות לו במקום אחר מנזר יפה מהמנזר הזה. הבנאים מתגאים ביכולתם ומשיבים שיכולים הם. השליט חושב על העניין ומצווה להוריד את הפיגומים ולהשאיר את הבנאים תקועים על הגג הגבוה. חלק מהבנאים מנסים לבנות לעצמם כנפיים מעץ, אך מתרסקים על הארץ. מנולה נשאר אחרון ואז הוא שומע את קול אשתו הקורא לו מתוך הקיר, מת ונופל ארצה.

זמאו במיתולוגיה הרומנית "זמאו" הינו יצור אגדי על טבעי-ורב כוח, כמו **באלאור**, אך להבדיל ממנו, הזמאו מופיע לעתים בדמות אדם. בדרך כלל הזמאו חוטף בחורות יפות, כמו **אילאנה קוסנזאנה** ומפסיד במלחמה עם **פט פרומוס**. לפעמים יש משפחות שלמות של "זמאיי". מורוי - לפי המיתולוגיה הרומנית הינו **רוח** טמאה, בדרך כלל של ולד שמת בטרם **הוטבל**. לעתים ה"מורוי" מתלווה ל**סולמונר**.

מומה פדוריי היא דמות מה**המיתולוגיה הרומנית**, אשתו של **פדוריוול** ואמה של **פאטה פדוריי**. על פי האגדה, מומה פדוריי, שהייתה אמורה, בין היתר, להגן על אנשים הנכנסים ל**יער**, הפכה לרצחנית יותר ויותר וה**אלה בנדיס** קיללה לה אותה שתהיה רעיתו של הגבר הבא שתהרוג. מומה פדוריי לא התייחסה לכך והרגה גבר נוסף ואז האלה השיבה את הגבר לחיים ואילצה את מומה פדוריי להתחתן איתו. הגבר, פדוריוול, קיבל את התפקיד שמומה פדוריי זנחה והוא אמור להגן על אנשים שטעו בדרכם ביער או נמשכו אליו על ידי רוחות רעות. לזוג, ששונאים האחד את השני,

יש בת, פאטה פדוריי. מומה פדוריי מוצגת באגדות כאויבת של הגיבורים החיוביים כדוגמת פט פרומוס ולעתים כאם של באלאורים.

סטאטו פאלמה גמד מכוער ורשע (המזכיר את עוץ לי גוץ לי) הגר על עץ הצפצפה וכשהוא יורד לאדמה הוא רוכב על ארנבת צולעת ולפעמים הוא גם דוהר איתה מתחת לאדמה.

סטדמבה משמעות השם "סטדמבה למנה" ברומנית היא: "מעקם עצים". סטרמבה למנה ואחיו התאום, ספרמה פאטרה, הם שני ענקים שקדמו ל**מבול** ושרדו אותו תוך כדי שחייה.

סולמונר על פי המיתולוגיה הרומנית שולטים ה"סולומונרים" ב"באלאורי העננים" - יצורים אגדתיים המובילים את ענני ה**ברד**. סולומונרים חיים הרחק מהעולם ב"מישור האחר" אך יורדים אל הכפרים כדי לבקש נדבות, למרות שאינם זקוקים לדבר. המקומות בהם לא יתקבלו בצורה יפה, יסבלו בהמשך מענני הברד. את הידע שלהם קיבלו הסולומונרים מ**שלמה המלך** (מכאן שמש) והם מעבירים את הידע הלאה מרב אומן אל תלמידו. הסולומונר ייקח לעצמו כמתלמד ילד שנולד עם מום ויגדל אותו במערה שלו בסוף העולם. בדרך כלל מתארים סולומונר כ"אדמוני, גבוה, עם גלימה לבנה, עם כלים קסומים באזורו, לעתים מבקשי נדבות בכפרים ולעתים רוכבים על "באלאורי" הברד. לפעמים הם ביחידות ולפעמים בחברת מורוני, רוח טמאה, בדרך כלל של ולד שמת בטרם הוטבל לנצרות. כדי להתמודד עם זעם הסולומונר יכולים בני אדם לפנות ל"רב אומן סתת", סולומונר שהתיישב בין הבריות, אך יודע את הקסמים. ישנם סיפורים מאזור טרנסילבניה על קיומם של אחרוני הסולומונרים. ההסברים על המיתוס מקשרים אותו לכוהני הדאקים שנקראו "קפנובטאי" או "קטיסטאי" בתוספת השפעות נוצריות וסנכרון כל האמונות.

ספרמה פטרה משמעות השם "ספרמה פאטרה" ברומנית היא: "מרסק סלעים".

פאטה פדוריי פאטה פדוריי היא רוח רעה בעלת יכולת להופיע בצורה של אישה צעירה ומושכת. היא מושכת לתוך עובי היער גברים צעירים ושם משנה את הופעתה למפלצת מפחידה, הורגת את הצעיר ואוכלת את ליבו. פאטה פדוריי גנבה מאמה, מומה פדוריי, את הקסם המאפשר לה את ההופעה המושכת ומאביה, פדוריוול, גנבה את קסם הענף המתפתל סביב קורבנה וקושר אותו למקומו. פאטה פדוריי נזקקת ללבבות שהיא אוכלת, כדי שתוכל להמשיך ולקיים את הקסם שגנבה מאמה. ב**פולקלור** הרומני שמורות כמה אמונות טפלות כסגולה נגד פאטה פדוריי ובהן לא לשרוק ולא לשיר בלילה ביער ולא ללכת לישון ליד מדורה דולקת.

פדוריוול אביה של פאטה פדוריי בעלה של מומה פדוריי. לפדוריוול יש חנית ו**קשת** עם חיצים, שני הכלים בעלי תכונות מופלאות. כל עוד הוא מחזיק את החנית ביד פצעו נרפאים כמעט בן רגע והחצים שהוא קולע בקשתו, לאחר פגיעתם במטרה, הופכים לצמח שנכרך סביב למטרה וקושר אותה למקום. פדוריוול עלול להיות אכזר וחסר רחמים כלפי המאיימים על ייצורי היער. הודות לחוכמתו, פדוריוול זכה לאמון האלים שהפקידו בידיו את הטיפול בכל הקשור בקסמים. עבור הקוסמים פדוריוול הוא המקשר עם האלים שמעבירים דרכו את הוראותיהם. אפילו אונילה, פטרון הקוסמים וה**חולטאנים**, בא להתייעץ איתו. השם "פדוריוול" נגזר מהמילה "פדורה", שפירושה ברומנית הוא "יער".

פט פרומוס תפקידו של פט פרומוס הוא להילחם ב**באלאור** או בזמאן, לשחרר את בחירת ליבו, אילאנה קוסנואנה, לשאת אותה לאישה ולחיות איתה בעושר ובאושר עד סוף כל הימים.

קפקאון קפקאון הנו מפלצת המגלמת את הגיבור השלילי, בדומה לבאלאור או לזמאן, אך המראה שלו הוא של גבר חזק עם ראש של כלב. השם "קפקאון" מורכב ומסונתז משתי המילים הרומניות "קאפ" ראש ו-"קאינה" כלב. לעתים מתואר הקפקאון כבעל מספר ראשים. מספר חוקרי היסטוריה רומנים משערים שיש קשר בין דמות הקפקאון ובין המנהיגים של האווארים, שנקראו קאפקאנים.

אמונות תפלות בקרב הרומנים

הרומנים שטופי אמונות תפלות ומנהגים הנגזרים מאמונתם העמוקה באמונותיהם התפלות.
לדוגמא:

א. אם אבד לכם מפתח הבית, או חפץ אחר שאתם זקוקים לו ושכחתם היכן הוא מונח: לוקחים 2-3 כוסות מזכוכית, הופכים כוס אחת על השיש במטבח כוס אחת הופכים בתוך הכיור וכוס אחת בשולחן האוכל, מתרכזים בחפץ האבוד בניחותא, לאחר כמה דקות תמצאו את החפץ רק אם תהיו מרוכזים, משתמשים בכוסות שלא הפכות כדי שאפשר יהיה להפוך אותם - בהצלחה.

ב. מי שמעביר מיד ליד לאנשים קרובים חברים או משפחה מלח סכין מספרים מגבות ומחט שלא יתפלא אם למחרת יגרם לכם ריב ומדון עם מי שאליו העברתם את הנ"ל, הכי פשוט שימו על השולחן את הפריטים הנ"ל אותם רציתם להעביר, וה אנשים יקחו בעצמם את הפריטים מהשולחן ולא מידיכם.

ג. אסור לעבור מעל ראשם של הילדים שמה לא יצמחו לגובה חלילה!

ד. לא עומדים בסף דלת ראשית, לא בכניסה לבית ולא ביציאה, שמה נהפך חלילה לעני בפתח.

ה. נעל ששוכבת הפוך או על הצד יש לישר מיד אחרת כל מהלך שנעשה באותו היום יצא הפוך. אם בטעות לבשתם בגד הפוך מיד להוריד ולדרוך עליו כמה פעמים ורק אז ללבוש את הבגד נכון אחרת כל מה שנעשה באותו היום ילך הפוך וידרדר לריבים מיותרים עם האהובים עלינו

ו. לאריכות ימים מומלץ לאכול שום טרי עם מלח כל יום לפחות 5 שיני שום טרי לשימור כוחות מעין הרע וקללות מאויבים, לאכול שום טרי כל יום ולתלות צרור שום טרי במטבח.

אומרים שכדי לשמר על הזוגיות והאהבה לנצח על בני הזוג לאכול שום טרי כל יום ביחד אחד מול השני.

ז. אם מגרד לכם האף – מישהו חושב עליכם לא בדיוק בחיבה.
אם מגרד לכם גב כף היד – תאבדו כסף.
אם מגרד לכם כף יד ימין – תקבלו כסף.
אם מגרד לכם יד שמאל – תריבו עם מישהו קרוב אליכם.

ח. כשלירח יש הילה סביבו, עוטפים ביד אחת את היד השנייה ומניחים סביב לטבעת זהב, מביטים בירח ומבקשים בקשות (לא כסף וכ"ו), חוזרים על הבקשה 3 פעמים, מנשקים את הטבעת ומי יודע המשאלה עשויה להתגשם.